

Remigiusz Sobański

"Gesetz im kanonischen Recht. Eine rechtssprachliche und systematisch-normative Untersuchung zu Grundproblemen der Erfassung des Gesetzes im katholischen Kirchenrecht", Lothar Wächter, St. Ottilien 1989 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 35/1-2, 260-261

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Opracowanie J. C. Périsset'a należy uznać na cenne studium nad instytucją parafii i urzędów parafialnych w ujęciu KPK z 1983 r. Jest to komentarz pogłębiający, ubogacony częstym odwoływaniem się do dokumentów Soboru Watykańskiego II i posoborowych a także do projektów Papieskiej Komisji do Rewizji KPK. Szczegółowe wywody autora poprzedza zawsze przytoczony w języku francuskim dany kanon, któremu poświęca się komentarz. Pewnym mankamentem, płynącym po prostu z przyjętego założenia, jest zupełne pominięcie aspektu historycznego. W tytule serii zaznaczono jednak, iż chodzi o komentarz do KPK Jana Pawła II.

Z pewnością kolejna pozycja wydawnicza *Le nouveau droit ecclésial* spotka się z uznaniem nie tylko kanonistów.

Ks. Wojciech Góralski

Lothar Wächter, Gesetz im kanonischen Recht. Eine rechtssprachliche und systematisch-normative Untersuchung zu Grundproblemen der Erfassung des Gesetzes im Katholischen Kirchenrecht, St. Ottilien 1989, ss. LV+371 (Münch. Theol. Studien III. Kan. Abt. 43).

Praca doktorska L. Wächtera to jedna z tych dysertacji, które bierze się do ręki z przyjemnością i z pożytkiem. Zaczyna się od jasnego, celnego tytułu i precyzyjnie określającego zakres tematu podtytułu. *Ustawa w prawie kanonicznym* to nie tylko chwytliwy, wręcz rynkowy tytuł, lecz wyraz metodologicznego założenia, różnicującego między ustawą i prawem. Podtytuł *prawno-językowa i systematyczno-normatywna analiza podstawowych problemów ujęcia ustawy w katolickim prawie kanonicznym* już warsztatowo ustawia pracę w tradycji dysertacji pisanych od lat pięćdziesiątych w szkole Kłausa Mörsdorfa, po większej części publikowanych w dziale kanonistycznym serii, którego omawiana dysertacja stanowi tom 43. Dowodzi też, że obecni profesorowie, uczniowie zmarłego w r. 1989 Mistrza, usiłują kontynuować jego linię.

Merytoryczna część pracy składa się z dwóch rozdziałów. W pierwszym zajmuje się ujęciem ustawy w kościelnej terminologii prawnej — kolejno w CIC/1917, CIC/1983, innych aktach normatywnych Kurii Rzymskiej, w niemieckim prawie partykularnym. Terminy w CIC/1917 to: *lex, statutum, decretum, constitutio, canon, instructio, regula, ordo, ordinatio, praeceptum, praescriptum, praescriptio, norma, ius*. W CIC/1983 doszło do tego jeszcze determinatio. Autor wychodzi z założenia, że przez zestawienie z innymi formami stanowionego prawa ujawnią się wyrazistsze kontury ustawy. Nie chodziło autorowi o ostateczne wyjaśnienie typologii źródeł prawa. Rezultaty, do jakich autor dochodzi, wcale nie są pocieszające: z jednej strony *lex* oznacza również akty, które wcale nie są ustawą (np. k. 149; 506 § 1; 517 § 1; 520 § 1; 559, 612; 680; 951; § 1; 1120; 1752), z drugiej zaś na oznaczenie ustaw używa się wielu innych terminów, na czele z *decretum*. CIC/1983 wykazuje wprawdzie pewien postęp w stosunku do swego poprzednika (np. nie ma zwrotów *lex urbanitatis* czy *artis sacrae leges*), trudno jednak mówić o jasności terminologicznej. W drugim rozdziale analizuje obydwa kodeksy, aby wydobyć wyraźne lub pośrednie wy-

powiedzi normatywne pozwalające ustalić cechy ustawy w prawie kanonicznym. Koncentruje się więc na aspektach formalnych. Niemniej jednak autor nie mógł pominąć pytania o istotę ustawy kościelnej oraz — co więcej — o istotę prawa kościelnego, co jest równoznaczne z pytaniem o teologiczne podstawy pojęcia ustawy kościelnej i prawa kanonicznego. W ramach obranego tematu zagadnienia te mogły — i musiały — zarysować się jedynie w tle, autor usiłuje wydobyć ich zaznaczające się wyraźnie wzgl. postulowane konsekwencje, odpowiednio do wpływu, jaki przedmiot materialny wywiera na przedmiot formalny. Rozpatrując zagadnienie od strony formalnej autor dochodzi do wniosku, że stojące u podstaw CIC/1983 pojęcie ustawy kościelnej nie zmieniło się w stosunku do tegoż z CIC/1917. Słusznie jednak zauważa, że rysujące się z analizy norm kodeksowych pojęcie ustawy wymaga interpretacji, stąd jego wypracowanie należy do kanonistyki. Praca autora stanowi w tej materii w ramach zakreślonych tematem cenny wkład.

Wielce pożyteczne są załączniki i ekskursy. Wśród załączników znajdujemy m. in. wykazy kanonów o charakterze nieimperatywnym, dalej kanonów zawierających definicje legalne, pouczenia doktrynalne, zarzuty. W ekskursach zawarł uboczne, nie mieszczące się wprost w temacie rezultaty swoich badań, dotyczące organów o kompetencjach ustawodawczych, promulgacji ustaw oraz — co szczególnie ważne — problemu nakazu i dekretu ogólnego. Nie brak też krótkiego wywodu o wpływie nauki kościelnego prawa publicznego na kanonistykę posoborową, a także rzutu oka na problematykę aktów normatywnych we współczesnym prawie niemieckim. Na obszary nie objęte wprost tematem autor zapuszcza się szczególnie chętnie w przypisach, które — na oko biorąc — zajmują więcej miejsca niż sam korpus pracy. Jest w nich też odważniejszy w wyrażaniu własnych poglądów czy w zajmowaniu stanowiska wobec poglądów przeciwstawnych. Pakowanie tak bogatej treści do przypisów jest na pewno dyskusyjne. Niewątpliwie zyskała na tym spójność tekstu dysertacji. Niektóre z problemów omawianych w przypisach można wkomponować w tekst, ale jest przecież prawem doktoranta — i nie tylko — pozostawiać zagadnienia otwarte dla dalszych badań, jeśli to nie powoduje luki w wywodach. Z uznaniem trzeba podkreślić, że autor te zagadnienia dostrzega. Jest to wynikiem uwzględnienia ogromnej literatury (jej wykaz imienny zajmuje 33 strony), wśród której autor obraca się z podziwu godną swobodą. Indeks osób zajmuje 5 stron. W efekcie otrzymaliśmy pracę, która nie tylko jest dobrą monografią, lecz daje się zaliczyć do „instruments de travail”.

Ks. Remigiusz Sobański

**Encyklopedia Katolicka, pod red. J. Bieńkowskiego i in., t. V:
Fabbri-Górzyński, Lublin 1989 (TNKUL)**

Encyklopedia Katolicka, mimo znacznych odstępów czasowych, w jakich ukazują się kolejne tomy, trwa wiernie przy przyjętych założeniach i obranej metodzie ich realizacji. Stąd w odniesieniu do tomu piątego pozostaje aktualna większość uwag zarówno pochwalnych jak i krytycznych wyrażanych pod adre-